

**A KORRUPCIÓ MEGELŐZÉSE ÉS A KÖZIGAZGATÁS-FEJLESZTÉS
ÁTTEKINTÉSE” PROJEKT ÁROP-1.1.21 SZÁM
II. modul: A KORRUPCIÓ MEGELŐZÉSE ÉS KRIMINOLÓGIÁJA**

Hollán Miklós egyetemi docens (NKE-RTK); tudományos főmunkatárs (MTA TK JI)

A KORRUPCIÓ BÜNTETŐJOGI VONATKOZÁSAI

I. ALAPVETÉS

I.1. A TANANYAG CÉLJA ÉS FELÉPÍTÉSE

A tananyag a korrupció büntetőjogi vonatkozásaival kapcsolatos ismereteket az integritás tanácsadók feladataira tekintettel szükséges körben és mélységben tartalmazza.

I.2. BÜNTETŐJOG ÉS KORRUPCIÓ

A korrupciós bűncselekmények, illetve azok összessége a korrupciós bűnözés a korrupció legveszélyesebb – legalábbis a jogalkotó által ilyenként értékelt – szegmense.¹ Azon korrupciós cselekmények köre, amelyeket a jogalkotó bűncselekményként értékel, napjainkban is országról országra változik, de az adott ország (így hazánk) jogfejlődésének különböző szakaszait tekintve is eltér. A tananyag a korrupciós bűncselekmények szabályait – az integritás tanácsadók képzési igényeinek megfelelően – a magyar büntetőjog jelenleg hatályos (Btk.)² és a közeljövőben előreláthatóan hatályba lépő szabályain (új Btk.)³ keresztül mutatja be.

I.3. A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK FAJTÁI

A korrupciós bűncselekmény fogalmát a jogirodalom kétféle – tágabb és szűkebb – értelemben is használja.

Szükségképpen (azaz *in abstracto*) korrupciós bűncselekmény azt jelenti, hogy nemcsak az elkövetett konkrét cselekmény, hanem a jogalkotó által büntetni rendelt cselekménytípus is megfelel a korrupció fogalmának. A szükségképpen korrupciós bűncselekményeknek hatályos büntetőjogunkban alapvetően a következő formái ismeretesek:

¹ KRÁNITZ Mariann: „Prológus, avagy néhány gondolat a korrupcióról” In: Korrupció Magyarországon I. (szerk. Kránitz Mariann). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2000. 9-10. o

² 1978. évi IV. törvény. Hatályon kívül helyezése előre láthatóan 2013. július 1.

³ 2012. évi C. törvény. Hatályba lépés előre láthatóan 2013. július 1.

- vesztegetés,⁴ illetve
- befolyással üzérkedés (befolyás vásárlása).⁵

Az új Btk. azokat a tényállásokat, amelyeket a Btk. egységesen vesztegetésnek nevez

- vesztegetés elfogadása,⁶ illetve
- vesztegetés⁷

elnevezéssel illeti, ezek mellett továbbra is szerepel

- a befolyással üzérkedés,⁸ illetve
- a befolyás vásárlása.⁹

A szükségképpen korrupciós bűncselekményeket a Btk. a közélet (nemzetközi közélet) tisztasága elleni bűncselekményeknek¹⁰ nevezi. Ebbe a körben szerepelt korábban a közérdekű bejelentő üldözése elnevezésű tényállás,¹¹ amely azonban fogalmilag eleve nem volt korrupciós bűncselekmény.¹²

Az új Btk. felhagyott a közélet tisztasága elleni bűncselekmények kategória használatával, a vesztegetés elfogadását, a vesztegetést, a befolyással üzérkedést, illetve a befolyás vásárlását a kódex XXVII. Fejezetében „korrupciós bűncselekmények” fejezetcím alatt szabályozza.

A nem szükségképpen (azaz *in concreto*) korrupciós bűncselekmények esetén csak a konkrét cselekmény korrupciós jellegű, a bűncselekmény típus fogalmát meghatározó törvényi tényállás viszont ilyen elkövetést nem szükségképpen feltételez. Korrupciós jelleggel adott esetben elvileg bármilyen bűncselekmény elkövethető, de vannak törvényi tényállások (így pl. a hivatali visszaélés, a hűtlen kezelés, illetve a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban), amelyek elkövetésénél gyakran megjelenik a korrupció eleme.

⁴ Btk. 250-255. §, 258/B-D. §.

⁵ Btk. 256-256/A., 258/E. §.

⁶ Új Btk. 291., 294., 296. §.

⁷ Új Btk. 290., 293., 295. §.

⁸ Új Btk. 299-300. §.

⁹ Új Btk. 298. §.

¹⁰ Btk. XV. Fejezet VII-VIII. cím.

¹¹ A tényállást az 2012. évi CCXXIII. törvény (új Btké.) 36. § (9) bekezdése 2013. február 1. napjától hatályon kívül helyezte.

¹² Lásd HOLLÁN Miklós: „A korrupciós bűncselekmények” In: *Büntetőjog. II. Az anyagi büntetőjog különös része Alapismeretek a közszolgálati szakemberképzés számára* (szerk.: Hollán Miklós). Dialog Campus, Budapest/Pécs, 2011. 228. o.

II. A VESZTEGETÉS

II.1. A PASSZÍV HIVATALI VESZTEGETÉS (BTK. 250. §, ÚJ BTK. 294. §)

II.1.a. Az elnevezés

A passzív hivatali vesztegetés tényállását a Btk. külön §-ban, de önálló cím nélkül szabályozza,¹³ míg az új Btk.-ban a passzív oldali bűncselekmény elnevezése már nem vesztegetés, hanem hivatali vesztegetés elfogadása.¹⁴

II.1.b. A jogi tárgy

A passzív hivatali vesztegetés jogi tárgya a hivatalos személyek kötelesség-teljesítésébe (pártatlan működésébe) vetett bizalom. A bűncselekmény bizonyos esetekben veszélyezteti a hivatalos személyek kötelességeinek teljesítését is.

II.1.c. A passzív vesztegető: a hivatalos személy

A passzív hivatali vesztegetés központi jelentőségű kategóriája – egyben a többi korrupciós bűncselekménytől elhatároló ismerve – a hivatalos személy fogalma. A hivatalos személyeknek a Btk. alapvetően – bár ez a vonatkozó rendelkezés szerkezetéből már nem derül ki – három csoportját határozza meg.

Az első csoportba tartozó esetekben a hivatalos személyi minőséget a törvény bizonyos közjogi tisztségek, állások, valamint státuszok (pl. országgyűlési képviselő,¹⁵ köztársasági elnök,¹⁶ közjegyző¹⁷) felsorolásával határozza meg.

A hivatalos személyek második (számszerűleg legnagyobb) csoportját a Btk. úgy határozza meg, hogy nevesíti azokat a szervezeteket (pl. államigazgatási szerv, önkormányzati igazgatási szerv), amelyeknél szolgálatot teljesítő személy hivatalos személynek minősül, ha tevékenysége a szerv rendeltetésszerű működéséhez kapcsolódik. A felsorolt szervek szolgálatot teljesítenek egyben rendeltetésszerű működéséhez kapcsolódó tevékenységet látnak el pl. az ügyintézők és ügykezelők (azaz a közszolgálati tisztviselők),¹⁸ de nem minősülnek ilyenek az említett szerveknél dolgozó gépkocsivezetők, a szakmunkások, illetve takarítók.

¹³ Btk. 250. §

¹⁴ Btk. 294. §.

¹⁵ Btk. 137. § 1. pont a) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont b) alpont.

¹⁶ Btk. 137. § 1. pont b) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont a) alpont.

¹⁷ Btk. 137. § 1. pont h) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont g) alpont.

¹⁸ Vö. 2011. évi CXCV. törvény 6. § 20. pont.

A Btk. alapján a hivatalos személyek harmadik csoportját azok alkotják, akik jogszabály alapján közhatalmi (államigazgatási) feladatokkal megbízott szervnél, testületnél, közhatalmi (államigazgatási) feladatot látnak el. Ebbe a körbe sorolja a joggyakorlat pl. a közokiratnak minősülő bizonyítványt kiállító tanárokat.¹⁹

Hatályos büntetőjogunkban kivételes negyedik eset, amikor valamely foglalkozási csoport (pl. közterület felügyelő) hivatalos személyi minősége nem a Btk. definícióján, hanem közvetlenül más jogszabály kifejezett rendelkezésén alapul. Így pl. külön törvény mondja ki, hogy „a feladatkörében eljáró [közterület] felügyelő hivatalos személy”.²⁰

A hivatalos személy fogalmán az új Btk. annyiban változtatott, hogy „a hivatalos személyek két kategóriába oszthatók.

Az egyik csoportba tartoznak azok a személyek, akik választással vagy kinevezéssel elnyert közjogi tisztségük alapján, önmagában a közhatalmi funkciónak a betöltésére tekintettel minősülnek hivatalos személynek mindaddig, amíg ezt a státuszt betöltik”.²¹ Az egyes státuszok, illetve szervek felsorolása természetesen – ahogy korábban többször is – az új Btk.-ban is átalakult (részben az időközben bekövetkezett közjogi változásokhoz idomulva). Ide tartozik a korábbiakhoz képest újdonságként „a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő”,²² illetve „a hajó vagy a légi jármű parancsnoka, ha a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult”.²³

A hivatalos személyek másik csoportjába azok a személyek tartoznak, akik pl. az Alkotmánybíróságnál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, minisztériumnál, autonóm államigazgatási szervnél, kormányhivatalnál, központi hivatalnál, önálló szabályozó szervnél, rendvédelmi szervnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztestületnél közhatalmi feladatot ellátó vagy szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez tartozik”.²⁴

Az új Btk. alapján nem minősül hivatalos személynek, aki az igazgatási vagy közhatalmi feladatot nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási

¹⁹ Vö. BH 1995. 199.

²⁰ 1999. évi LXIII. törvény a közterület-felügyeletről 1. § (5) bek.

²¹ Az Új Btk. javaslatának 458. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

²² Új Btk. 459. § (1) bek. 11.pont b) alpont II. fordulat.

²³ Új Btk. 459. § (1) bek. 11.pont j) alpont II. fordulat.

²⁴ Az Új Btk. javaslatának 458. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

intézményeknél és nem köztestületnél) látja el. Így a jövőben a közokiratnak minősülő bizonyítványt kiállító tanárok a vesztegetési tényállások kapcsán sem minősülnek hivatalos személynek, hiszen munkájukat nem köztestületnél végzik.

Ha az elkövető nem hivatalos személy, de a hivatalos személyi minőséget színleli, akkor csalást²⁵ követ el. Ha azonban más hivatalos személy befolyásolására is hivatkozik passzív hivatali befolyással üzérkedőnek²⁶ minősül.

II.1.d. A jogtalan előny

A passzív hivatali vesztegetés tényállásában a központi kategória a jogtalan előny.

I. Az előny a hivatalos személy helyzetében beálló valamilyen kedvező változás. Ha az előnyt harmadik személy kéri vagy fogadja el, akkor a kedvező változást az ő vonatkozásában kell vizsgálni. Az előny lehet vagyoni vagy személyes jellegű.

A) A *vagyoni* előny köréből a leggyakrabban fordul elő a pénzbeli, illetve pénzürtéket képviselő dologi juttatás.²⁷ Ezek mellett releváns lehet a tartozás elengedése,²⁸ a kamatmentes, vagy a piacihoz képest csökkentett kamatozású hitel kölcsön,²⁹ az árengedménnyel való vásárlás.³⁰

B) Személyes előny szexuális kapcsolat létesítése,³¹ szaktanácsadóként való foglalkoztatás (amennyiben nem csak palástoló ügylet),³² valamint az aktív vesztegető befolyásának érvényesítése.³³

Személyes előny a kölcsön (hitel) nyújtása piaci kamatkikötés mellett,³⁴ valamint az eladási ajánlat elfogadása is.³⁵

²⁵ Btk. 318. §, új Btk. 373. §.

²⁶ Vö. III.1. cím.

²⁷ BÓCZ E.: Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata* (szerkesztő-
lektorok: Györgyi K.–Wiener A. I.). KJK, Budapest, 1996. [II. kötet] 530. o.

²⁸ VIDA M.: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények, A nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: *A magyar büntetőjog különös része* (szerk.: Nagy Ferenc). Korona Kiadó, Budapest, 1999. 382. o.

²⁹ BÓCZ (1996) 530. o.

³⁰ Vö. CSEREI Gyula: „Ügyészségi megállapítások a korrupciós bűncselekmények nyomozási tapasztalataiból” In: *Korrupció Magyarországon I.* (szerk. Kránitz Mariann). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2000. 145. o.

³¹ VIDA (1999) 382-383. o.

³² CSEREI (2000) 145. o.

³³ VIDA (1999) 382-383. o.

II. A 2001. évi CXXI. törvény általi módosítása óta a Btk. kifejezetten tartalmazza az előny jelzőjeként, hogy annak *jogtalan*nak kell lennie. A büntető kollégium vezetők 2002. május 27-ei álláspontja alapján „nem jelent érdemi eltérést a korábbi jogi helyzettől az, hogy a [törvény] az »előny« helyett a »jogtalan előny« kifejezést használja. A helyes jogértelmezés szerint az előnynek korábban is jogtalanak kellett lennie.”³⁶

A hivatalos személy által elfogadott előny formálisan nem jogtalan, ha van olyan jogszabály vagy más jogi norma, amely annak kérését vagy elfogadását megengedi. Nem jogtalan az olyan előny sem, amely amelynek elfogadása materiálisan nem jogellenes, azaz vagy nem sérti vagy veszélyezteti a tényállás által védett egyik jogi tárgyat (azaz még a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat) sem. Nem minősíthető „a passzív vesztegetés esetében jogtalan korrupciós előnynek a társadalmi szokásoknak megfelelő, a szokásos udvariassági gesztusok körében maradó, jelentéktelen előnyben megnyilvánuló udvariasság, figyelmesség, így szokásos kismértékű vendégül látás, megkínálás, vagy például egy virágcsokor, egy-egy cigaretta, kávé, egy pohár ital, üdítő elfogadása.”³⁷ Az azonban már jogtalan, ha a hivatalos személy elfogadja, hogy az ügyfél egy üveg konyakkal vagy vendéglői ebéddel (vacsorával) kedveskedjen neki, illetve a virágcsokrot kéri. Minden olyan előny eleve jogtalan, amelynek célja a kötelességszegés kiváltása.

Az új Btk. a passzív hivatali vesztegetés kapcsán az előny jogtalanosságára nem utal,³⁸ de – az aktív hivatali vesztegetéssel szemben – az előny befolyásolási célzatára vagy alkalmasságára sem. Erre figyelemmel nem igazán értelmezhető a javaslat miniszteri indokolásának azon megállapítása, hogy a »jogtalan« kifejezés elhagyására [az aktív] hivatali vesztegetés tényállásánál kifejtettek az irányadók.”³⁹ Álláspontunk szerint a passzív hivatali vesztegető által elfogadott előny jogtalanosságát az új Btk. alkalmazásában is az előzőekben bemutatott korábbi gyakorlat alapján kell megítélni.

III. A vesztegetés tényállásában írt előnynek nincs értékhatára, ezért a néhány kg hús átadása tényállásszerű elkövetési magatartást alapozhat annak ellenére is, hogy

³⁴ VIDA (1999) 382-383. o.

³⁵ BH 1983. 185.

³⁶ Bírósági Határozatok 2002/10.

³⁷ Így pl. Vida Mihály „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: A magyar büntetőjog különös része (szerk.: Nagy Ferenc). Korona, Budapest, 2005. 405. o.

³⁸ Új Btk. 294. § (1) bek.

³⁹ Az új Btk. javaslat 294. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

az átadott dolog értéke nem jelentős, mivel alapvető élelmiszerként nem minősülhet udvariasságot kifejező jelentéktelen gesztusnak.⁴⁰

II.1.e. Az elkövetési magatartások

A passzív hivatali vesztegetést az a hivatalos személy követi el, aki működésével kapcsolatban

- jogtalan előnyt kér,⁴¹ avagy
- a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja,⁴² illetőleg
- a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért,⁴³ ha az előnyt rá tekintettel harmadik személynek adták vagy ígérték.⁴⁴

I. A kérés megvalósul akkor is, ha a hivatalos személy csak kéri a jogtalan előnyt, és a másik személy ezt visszautasítja, vagy annak elfogadására nem kerül sor. A kérés történhet a hivatalos személy részéről saját részre vagy más számára is.

II. Az elfogadás – akár kifejezett, akár hallgatólagos – beleegyező nyilatkozat, amely előzetes kérés nélkül is megvalósulhat. Az elfogadás vonatkozhat magára az előnyre vagy annak ígéretére.

III. A kódexek csak az előny kérőjével (elfogadójával) való egyetértést rendelik büntetni a hivatalos személy részéről,⁴⁵ az előny ígéretének elfogadásával való egyetértést nem. Az előnynek kérőjével (elfogadójával) való egyetértés feltételezi, hogy a harmadik személy az előnyt ténylegesen kéri vagy elfogadja. Ennek megtörténteig az előzetes megegyezés a hivatalos személy vonatkozásában fegyelmi vétségként értékelhető.

Az új Btk. ennek kapcsán kiemeli, hogy a hivatalos személy „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Az indoklás szerint „a hivatali vesztegetés elfogadásánál [...] az előny elfogadójával való egyetértést ésszerűnek látszik csak akkor büntetni, ha az előnyt a harmadik személynek, a hivatalos személyre tekintettel adják vagy ígérik és a hivatalos személy ezzel ért egyet. Ez a hatályos tényálláshoz képest szűkítést jelent, azonban megfelel az ésszerűsége túl a gyakorlatnak is.”⁴⁶

⁴⁰ BH 2004. 6.

⁴¹ Btk. 250. § (1) bek. I. fordulat, új Btk. 294. § (1) bek. I. fordulat.

⁴² Btk. 250. § (1) bek. II.-III. fordulat, új Btk. 294. § (1) II-III. fordulat.

⁴³ Btk. 250. § (1) bek. IV-V. fordulat.

⁴⁴ Új Btk. 294. § (1) IV-V. fordulat.

⁴⁵ Btk. 250. § (1) bek. IV-V. fordulat, új Btk. 294. § (1) IV-V. fordulat.

⁴⁶ Az új Btk. javaslat 294. §-ához fűzött miniszteri indoklás.

Álláspontunk szerint a hivatalos személy passzív vesztegetésért a Btk. alapján is csak akkor büntetendő, ha a harmadik személy által kért (elfogadott) előny az ő működésével kapcsolatos, azaz rá tekintettel adták vagy ígérték. Ennek megfelelően tehát a „rá tekintettel” eleme a tényállást érdemben nem szűkíti, hanem annak a helyes értelmezését erősíti meg. Ennek megfelelően nem újdonság, amit az új Btk. javaslatának indokolása kifejezetten kiemel, nevezetesen „az a hivatalos személy, aki munkatársáról tudja, hogy előnyt fogadott el, és ezzel egyetért, [...], az nem a hivatali vesztegetés elfogadásának büntetése miatt lesz felelősségre vonható, hanem a vesztegetés feljelentésének elmulasztása miatt felel”.⁴⁷ Az új szabályozás azonban a korábbiaknál érdemben annyiban szűkebb, hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik.

II.1.f. A hivatali működésével összefüggésben

A hivatalos személy működésével összefüggésben kéri (fogadja el stb.) az előnyt, ha bizonyos ügyben éppen eljár, azaz pl. nyomozást vagy hatósági ellenőrzést végez. A vesztegetés azonban nem korlátozható kizárólag arra az időre, amely alatt a hivatalos személy éppen a nála folyamatban levő ügyet intézi.⁴⁸

A bűncselekmény megvalósul akkor is, ha az előny adása a konkrét ügy elintézését megelőzi. A működéssel való kapcsolat megállapíthatóságánál ilyenkor a döntő momentum az, hogy az előny elfogadása az intézendő ügyre figyelemmel történt-e, avagy sem.⁴⁹

A vesztegetést hivatali működéssel összefüggésben valósítják meg akkor is, ha az előny kérése vagy elfogadása a konkrét ügy (akár az ügyfélre nem is kedvező) elintézését több hónappal követi, de az elkövető és az ügyfél között nem állt fenn más, mint a hivatali működés során létrejött kapcsolat.⁵⁰

A kért stb. előnynek nem is kell konkrét ügghöz kapcsolódnia, elég, ha a hivatalos személy általános működésével kapcsolatos (ilyen a későbbi esetleges ügyeknek megágyazó ún. „bevetés” elfogadása).

Nincs szó viszont működésével kapcsolatosságról, ha a rendőr, nem hivatalos személyként közreműködik abban, hogy a sértettnek elveszített köz- és magánokiratait az azok birtokában levő harmadik személy – bizonyos összeg megfizetése esetén – visszaszolgáltassa.⁵¹

⁴⁷ Az új Btk. javaslat 294. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

⁴⁸ BH 1994. 62.

⁴⁹ BH 1982. 3.

⁵⁰ BH 1981. 268.

⁵¹ BH 2002.298.

Ha a hivatalos személy az előnyt működési körén kívül, más hivatalos személyre vonatkozó – de nem hivatali helyzetéből, hanem pl. személyes kapcsolatból eredő – befolyása érvényesítésére hivatkozással fogadja el, akkor nem passzív hivatali vesztegetés valósul meg, hanem (passzív) hivatali befolyással üzérkedés.⁵²

Ha pedig a hivatalos személy azért, hogy jogtalan előnyt szerezzen a hivatali helyzetével egyébként visszaél, akkor hivatali visszaélés miatt felel.⁵³

II.1.g. A szándékosság

A passzív hivatali vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. A passzív vesztegetőnek tudnia kell, hogy az előnyt működésével kapcsolatban fogadja el.

II.1.h. A stádiumok

A passzív hivatali vesztegetés tényállása lényegesen előrehozza a bűncselekmény befejezettségét. Így pl. a passzív hivatali vesztegetés befejezett akkor is, ha az ügyfél az előny kérését visszautasítja. A bűncselekmény kísérlete nem gyakorlati, de ennek körébe sorolható az előnyt kérő levél elküldése, ha az a címzetthez nem érkezik meg.

II.1.i. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége [Btk. 255/B. § (1) bek., új Btk. 297. § (1) bek.]

A passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása büntetendő. A büntetőjogilag releváns feljelentési kötelezettség csak az elkövetett, de még le nem leplezett vesztegetésre vonatkozik. A készülő vesztegetés feljelentésének elmulasztása nem büntetendő.

A feljelentési kötelezettség csak arra a vesztegetésre vonatkozik, amelyről hivatalos személy e minőségében szerzett tudomást. A miniszteri indokolás alapján a feljelentési kötelezettség fennáll „függetlenül attól, hogy arról hivatali hatáskörében vagy azon kívül szerzett tudomást”.

A feljelentési kötelezettség elmulasztásának tette csak hivatalos személy lehet.⁵⁴

A feljelentési kötelezettség elmulasztásáért – büntethetőséget (bűnösséget) kizáró okra tekintettel – az elkövető hozzátartozója nem büntethető.⁵⁵

A hivatalos személy a saját maga által elkövetett passzív vesztegetés feljelentésének elmulasztásáért halmazatban nem büntethető.

⁵² Vö. III.1. cím.

⁵³ Btk. 225. §.

⁵⁴ Ennek fogalmára lásd a tananyag II.1.c. címét.

⁵⁵ Btk. 255/B. § (2) bek., új Btk. 297. § (2) bek.

II.1.j. Az egység és halmazat

Egyazon személytől az előny kérése és elfogadása, természetes egység.

Folytatólagos egység ugyanattól a személytől előny többszöri kérése (elfogadása) akár több önálló ügy sorozatos intézéséért, akár konkrét ügyektől függetlenül.

A bűncselekmény rendbelisége az ügyfelek számához igazodik, akkor is, ha egyazon ügyről van szó.

II.1.k. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – a passzív hivatali vesztegetővel szemben, ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.⁵⁶

II.1.l. A minősített esetek, illetve minősítő körülmények

I. A passzív hivatali vesztegetés egyik minősített esete két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ez akkor állapítható meg, ha a bűncselekményt

- vezető beosztású hivatalos személy,⁵⁷
- fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy,⁵⁸
- más hivatalos személy fontosabb ügyben,⁵⁹
- az elkövető a jogtalan előnyért hivatali kötelességét megszegve,⁶⁰
- az elkövető a hatáskörét túllépve,⁶¹ vagy
- az elkövető hivatali helyzetével egyébként visszaélve,⁶²
- bűnszövetségben,⁶³ vagy
- üzletszerűen

⁵⁶ Btk. 255/A. § (1), új Btk. 294. § (5) bek.

⁵⁷ Korábbi Btk. 250. § (2) bek. a) pont I. fordulat, Új Btk. 294. § (2) bek.

⁵⁸ Korábbi Btk. 250. § (2) bek. a) pont II. fordulat.

⁵⁹ Korábbi Btk. 250. § (2) bek. b) pont.

⁶⁰ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. I. fordulat, Új Btk. 294. § (3) bek. b) pont aa) alpont.

⁶¹ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. II. fordulat, Új Btk. 294. § (3) bek. b) pont ab) alpont.

⁶² Korábbi Btk. 250. § (3) bek. III. fordulat, Új Btk. 294. § (3) bek. b) pont ac) alpont.

⁶³ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. IV. fordulat, Új Btk. 294. § (3) bek. b) pont I. fordulat.

követi el.⁶⁴

A) A vezető beosztás feltétele más hivatalos személyek irányítása,⁶⁵ illetve egy vagy több szervezeti egység igazgatása.⁶⁶

B) Fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy pl. a bíró, az ügyész,⁶⁷ de nem tekinthető ilyennek a gépkocsizó járőri beosztásban⁶⁸ vagy fogdaőrként⁶⁹ szolgálatot ellátó rendőr. A fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy cselekménye akkor is vesztegetést valósít meg, ha azt nem fontosabb ügyben követi el.⁷⁰

Az új Btk. ezt a minősítő körülményt nem tartalmazza javaslatának indokolása szerint „a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy általi elkövetés, mint minősített eset megszűnik, mivel ez igen bizonytalan jogfogalomnak tekinthető. Ez a körülmény, ha megállapítható, akkor a büntetés kiszabása körében értékelhető”.⁷¹

C) Fontosabb ügy pl. a büntető ügy. A nem fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy (pl. a gépkocsizó rendőrrjárőr) is eljárhat adott esetben fontosabb ügyben, ilyen pl. bűncselekménnyel kapcsolatos intézkedés helyszínbiztosítás, büntettes elfogása.⁷² Az új Btk. a fontosabb ügyben elkövetés minősítő körülményét sem tartalmazza.

D) A hivatalos személy kötelességének forrásai közé tartoznak a jogszabályok, normatív utasítások (állásfoglalások, körlevelek, belső szabályzatok), valamint egyedi utasítások.⁷³ A kötelességszegés vonatkozhat az érdemi döntésre, az eljárás módjára, de akár az ügykezelési előírásokra.⁷⁴ A kötelességszegés lehet kötelességellenes

⁶⁴ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. IV. fordulat, Új Btk. 294. § (3) bek. b) pont II. fordulat.

⁶⁵ VIDA (1999) 386. o.

⁶⁶ BÓCZ (1996) 531. o.

⁶⁷ VIDA (1999) 386. o.

⁶⁸ BH 1982. 84.

⁶⁹ BH 1994. 525. I.

⁷⁰ VIDA (1999) 386. o.

⁷¹ Az új Btk. 294. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

⁷² BÓCZ (1996) 531. o.

⁷³ VIDA (1999) 387. o.

⁷⁴ BÓCZ Endre: Korrupciós bűncselekmények a magyar büntetőjogban” In: Korrupció Magyarországon I. (szerk. Kránitz Mariann). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2000. 119.

cselekvés (pl. jogosulatlan főiskolai bizonyítvány kiállítása, jogosítvány kiadása, munkavállalói engedély soron kívüli elintézése), illetve – gyakrabban⁷⁵ – mulasztás (a vámkezelés vagy az ittas járművezetővel szembeni intézkedés elmaradása).⁷⁶

Ezen minősítő körülmény vonatkozásában a Btk. kifejezett rendelkezése alapján kötelességzegésnek minősül a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is.⁷⁷ Mivel az új Btk. ennek megfelelő rendelkezést nem tartalmaz, így az alapeset vagy más minősített eset szerint felel az a hivatalos személy, aki kötelességét csak úgy teljesíti, hogy azt előzőleg előny adásához kötötte.

E) A hatáskör túllépése akkor valósul meg, ha hivatalos személy olyan ügy elintézésében vesz részt,

- amely az adott hivatal hatáskörébe tartozik, de a hivatalos személynek (beosztása folytán) nincs rá joga,
- amelyre a hivatal hatásköre sem terjed ki.⁷⁸

F) A hivatali helyzettel egyéb módon visszaélés a hivatali álláshoz, hivatalos minőséghez kapcsolódó jogosultságok tudatosán rendeltetésellenes gyakorlása, amely azonban többnyire látszatra törvényes eljárásnak tűnik. Ilyen pl. a hivatali állásból, tevékenységből, tekintélyből fakadó ismeretség, függőség, befolyás személyes célokra történő kiaknázása.⁷⁹

G) A „bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet”.⁸⁰ A bűncselekmény bűnszövetségben elkövetése esetén jellemző több hivatalos személy, vagy hivatalos személy és a „felhajtó” ilyen szervezett együttműködése.⁸¹

H) A bűncselekményt üzletszerűen követi el, „aki ugyanolyan vagy hasonló bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik”.⁸² A minősítő körülmény akkor is megállapítható, ha az elkövető a rendszeres haszonszerzés célzatával csak egy bűncselekményt valósított vagy kísérelt meg.

⁷⁵ CSEREI (2000) 139. o.

⁷⁶ Vö. BÓCZ (2000) 119. o.

⁷⁷ Btk. 258/A. § 2. pont.

⁷⁸ BÓCZ (2000) 119. o.

⁷⁹ BÓCZ (2000) 124. o.

⁸⁰ Btk. 137. 7. pont

⁸¹ BÓCZ (2000) 121.

⁸² Btk. 137. § 9. pont., új Btk. 459. § (1) bek. 28. pont.

A hasonló jellegű bűncselekmény az üzletszerűség megállapításánál a vesztegetés, illetve a befolyással üzérkedés összes többi változata [BKv 39. II/D pont.]. Ezen a logikán alapulva hasonló jellegű bűncselekmény a befolyás vásárlása⁸³ is, amelyet a vonatkozó vélemény megalkotását követően kriminalizáltak.

A D-H) pontokban felsorolt minősítő körülményekre a büntetés korlátlan enyhítésének/mellőzésének lehetősége⁸⁴ nem vonatkozik.

II. A bűncselekmény még súlyosabban minősülő esete (büntetési tétele öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés) valósul meg, ha az I/A-C. pontban említett minősítő körülmények egyike a I/D-H) pontokban szereplő minősítő körülmények valamelyikével kombinálódik (így pl. vezető beosztású hivatalos személy a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi, illetve vezető beosztású hivatalos személy a bűncselekményt üzletszerűen követi el).⁸⁵ Ezzel szemben csak súlyosító körülményt képez, ha a hivatalos személy a jogtalan előnyért bünszövetségben szegi meg kötelességét.

II.2. NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT PASSZÍV HIVATALI VESZTEGETÉS [BTK. 258/D. §, ÚJ BTK. 294. § (4) BEK.]

II.2.a. A tényállás önállósága

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetést a Btk. önálló és elkülönült tényállásban,⁸⁶ míg az új Btk. utaló tényállásban szabályozza.⁸⁷

II.2.b. A passzív vesztegető: a külföldi hivatalos személy

Nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén az előnyt külföldi hivatalos személy kéri (fogadja el) stb.⁸⁸ A külföldi hivatalos személy:

- a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó személy,⁸⁹
- (az új Btk. alapján törvényben kihirdetett⁹⁰) nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetésszerű működéséhez tartozik⁹¹,

⁸³ Vö. III.3., III.4., illetve III.7. cím.

⁸⁴ Vö. II.1.k. cím.

⁸⁵ Btk. 250. § (3) bek. 2. tétel.

⁸⁶ Btk. 258/D. §.

⁸⁷ Új Btk. 294. § (4) bek.

⁸⁸ Btk. 258/D. §, új Btk. 294. § (4) bek.

⁸⁹ Btk. 137. § 3. pont a) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont a) pont.

- (az új Btk. alapján törvényben kihirdetett⁹²) nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy, (az új Btk. alapján kifejezetten ideértve a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselőt is),⁹³
- Magyarország területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetészerű működéséhez tartozik.⁹⁴

II.2.c. A jogtalan előny

A előny jogtalanúsága tekintetében a megengedettséget, illetve a társadalmi elfogadottságot hivatalos személy államának viszonyait figyelembe véve kell értelmezni.

II.2.d. Feljelentés elmulasztása

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés feljelentésének elmulasztása is büntetendő.⁹⁵

II.2.e. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetéshez a Btk. alapján nem kapcsolódik olyan utólagos magatartásra tekintettel kialakított a büntetés korlátlan enyhítését vagy mellőzését lehetővé tevő rendelkezés, mint „hazai” passzív hivatali vesztegetéshez.⁹⁶ Ez a nem éppen ésszerű konstrukció – sajnálatos módon – az új Btk. szabályozása alapján is megmaradt.⁹⁷

II.2.f. A minősített esetek, illetve minősítő körülmények

A Btk. alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés minősítési rendszere nem tartalmazza a vezető beosztású,⁹⁸ illetve fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy általi,⁹⁹ valamint a más hivatalos

⁹⁰ Új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont b) alpont.

⁹¹ Btk. 137. § 3. pont b) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont b) alpont.

⁹² Új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont c) alpont.

⁹³ Btk. 137. § 3. pont c) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont c) alpont.

⁹⁴ 137. § 3. pont d), 459. § (1) bek. 13. pont d) alpont.

⁹⁵ Btk. 258/F. §, illetve 297. §.

⁹⁶ Vö. II.1.k. cím.

⁹⁷ Az új Btk. 294. § (5) bekezdése csak a § (1)-(2) bekezdésében szereplő tényállásokra utal.

⁹⁸ Btk. 250. § (2) bek. a) pont I. fordulat, új Btk. 294. § (2) bek.

⁹⁹ Btk. 250. § (2) bek. a) pont II. fordulat.

személy által fontosabb ügyben¹⁰⁰ elkövetés minősítő körülményét, illetve az arra épülő minősített eseteket sem.

Az új Btk. utaló tényállása¹⁰¹ alapján a (hazai kapcsolatban elkövetett) passzív hivatali vesztegetés összes minősítő körülménye¹⁰² alkalmazható a külföldi hivatalos személy által elkövetett cselekmény esetén is, így a bűncselekmény súlyosabban minősül vezető beosztású hivatalos személy általi, illetve még súlyosabban vezető beosztású hivatalos személy által bünszövetségben való elkövetés.

II.3. AZ AKTÍV HIVATALI VESZTEGETÉS (BTK. 253. §, ÚJ BTK. 293. §)

II.3.a. Az elnevezés

Az aktív hivatali vesztegetés tényállását a Btk. külön §-ban, de önálló cím nélkül szabályozza,¹⁰³ míg az új Btk.-ban az aktív oldali bűncselekmény elnevezése vesztegetés.¹⁰⁴

II.3.b. Az előny jogtalansága, illetve befolyásolásra alkalmassága

Az 1978. évi Btk. eredeti szövege alapján aktív hivatali vesztegetés esetén csak az olyan előny adása (ígérete) minősült bűncselekménynek, amely „a hivatalos személyt működésében a közérdek kárára befolyásolhatja”.

A hatályos Btk. már nem ezt az elemet, hanem az előny jogtalanságát nevesíti az aktív hivatali vesztegetés tényállásában. Ezt az elemet a passzív vesztegetés tényállásánál megismert módon kell megítélni.¹⁰⁵ Ha tehát az adott jogszabály (azon alapuló jogi norma) az előny elfogadását a passzív vesztegető számára megengedi, akkor az ilyen előny adása vagy ígérete sem minősül bűncselekménynek.

Az új Btk. az aktív hivatali vesztegetés tényállásában a jogtalanságra nem utal, hanem azt a célzatot szerepelteti, hogy a tettes a hivatalos személyt „működésével kapcsolatban [...] befolyásolni törekszik”. Az indokolás szerint „ezzel a jogalkotó jelzi, hogy az előnynek alkalmasnak kell lennie a befolyásolásra”, valamint „fogalmilag nem képzelhető el, hogy a befolyásolásra törekvéshez adott vagy ígért előny jogszerű

¹⁰⁰ Btk. 250. § (2) bek. b) pont.

¹⁰¹ Az új Btk. 294. § (4) bekezdése utal a (2) és a (3) bekezdésre is.

¹⁰² Vö. II.1.1. cím.

¹⁰³ Btk. 253. §

¹⁰⁴ Új Btk. 293. §

¹⁰⁵ Vö. II.1.d. cím.

legyen [...], ezért a »jogtalan« kifejezés használata felesleges”. Az új Btk. tekintetében azonban továbbra sem képez bűncselekményt, ha az elkövető jogszabály (vagy azon alapuló norma által) megengedett, illetve a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat nem sértő és társadalmilag elfogadott előnyt ad, hiszen ilyen esetekben a befolyásolásra alkalmasság „implicit” tényállási eleme is nyilvánvalóan hiányzik.

II.3.c. Az elkövetési magatartások: adás vagy ígéret

I. Az aktív hivatali vesztegetés elkövetési magatartása az előny adása vagy ígérete. A tényállás a két elkövetési magatartás egyikének megvalósulását feltételezi, azaz azok logikailag vagylagos kapcsolatban állnak. Éppúgy tényállásszerű az átadás, ha nem előzi meg ígéret, ahogy az olyan ígéret is aktív vesztegetésnek minősül, amelyhez nem társul az előny tényleges átadása.

A bűncselekmény megvalósulásához elegendő, hogy az előny vagy annak ígérete eljut a címzetthez. Az előny vagy ígéretének visszautasítása nem zárja az aktív hivatali vesztegetést.¹⁰⁶

Nem feltétele az alapeseti tényállás megvalósulásának, hogy a hivatalos személy passzív vesztegetést valósítson meg, különösen nem kell hivatali kötelességét ténylegesen megszegnie (sem ezt kívánnia). Az aktív hivatali vesztegető felelőssége egyebekben is független a passzív vesztegetőtől, pl. az előbbi akkor is elköveti a bűncselekményt, ha az utóbbi valamilyen személyes okból (pl. kóros elmeállapot miatt) nem büntethető.

II. A tényállásszerűséghez nem szükséges, hogy az önálló tettes az előnyt a saját vagyonából adja. Aktív vesztegetést követ el az a vállalatigazgató is, aki azt ígéri a hivatalos személynek, hogy vállalatánál fiktív megbízásos jogviszonyban alkalmazza és munka nélkül jövedelemhez juttatja.¹⁰⁷

III. Az előnyt nem csak a hivatalos személynek lehet adni (ígérni), hanem rá tekintettel másnak is. A bűncselekmény tényállásának megvalósulásához nem szükséges, hogy ez a harmadik személy a hivatalos személlyel bármilyen tényleges kapcsolatban álljon (pl. házastársa, egyéb közeli hozzátartozója, jó barátja legyen). Az aktív vesztegető cselekménye tehát akkor is tényállásszerű, ha a harmadik személy hivatalos személyhez fűződő kapcsolatát csak feltételezi.

Az aktív vesztegető felelősségének az sem feltétele, hogy a hivatalos személy tudtával (vagy egyetértésével) történjen az előny adása (ígérése) a harmadik személynek.¹⁰⁸

¹⁰⁶ BH 1989. 260.

¹⁰⁷ VIDA (1999) 390. o.

¹⁰⁸ VIDA (1999) 390. o.

II.3.d. A szándékosság

Az aktív hivatali vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. Az aktív vesztegetőnek csak azt kell tudnia, hogy az előnyt a hivatalos személy működésével kapcsolatban adja, azt már nem, hogy az adott hivatalos személy az adott ügyben eljárhat-e.

II.3.e. A befolyásolás célzata

A hatályos Btk. alapján az aktív vesztegetés alapesete¹⁰⁹ nem célzatos bűncselekmény. Az új Btk. alapján viszont célzatos, hiszen a tényállás úgy fogalmaz: aki a hivatalos személyt az „adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik”. Márpedig csak arra lehet törekedni, amit valaki célul tűz ki, bekövetkezését kívánja. Ezt az értelmezést erősíti a javaslat miniszteri indokolása is, amely szerint „ezzel a jogalkotó jelzi, hogy [...] az előny adásának célja a hivatalos személy befolyásolása”.¹¹⁰

II.3.f. A hivatalos személyre (annak működésére) „tekintettel” elkövetés

Ha az előnyt nem a hivatalos személynek adják, akkor az előny adásának (ígéretének) a hivatalos személyre (annak működésére) tekintettel kell történnie. Az előny hivatalos személyre tekintettel adása valójában egy szubjektív tényállási elem, amely az aktív vesztegető a tényállás megvalósulásához szükséges feltételezését írja körül. Az aktív vesztegetőnek ennek alapján olyan személynek kell tartania az előny címzettjét, akinek az előnyben részesítése a hivatalos személy számára egyenértékű azzal, mintha az előnyt (közvetlenül) neki juttatnák.

Az aktív vesztegető feltételezheti azt, hogy a közvetítőként eljáró harmadik személy az előnyt (annak egy részét) a hivatalos személynek továbbítja. A bűncselekmény azonban akkor is megvalósul, ha az aktív vesztegető feltételezése szerint a harmadik személy az előnyt (pl. a feleség a neki adott szőrmebundát) soha nem is adná tovább a hivatalos személynek.

Ha a harmadik személy passzív befolyással üzérkedőnek¹¹¹ minősül, akkor az előnyt neki akkor adják hivatalos személyre (annak működésére) tekintettel, ha azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget. Ilyen esetekben az aktív hivatali vesztegetés megállapítása független attól, hogy a passzív befolyással üzérkedő ténylegesen ad-e előnyt a hivatalos személynek.¹¹²

¹⁰⁹ Btk. 253. § (1) bek.

¹¹⁰ Az új Btk. javaslat 293. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

¹¹¹ Vö. III.1. cím.

¹¹² BKv 13.

Nem valósít meg azonban aktív vesztegetést, aki olyan passzív befolyással üzérkedőnek ad előnyt, aki az ügy vesztegetés nélküli elintézését állítja (ilyen elintézés látszatát kelti). Ilyen esetben ugyanis az előnyt a passzív befolyással üzérkedőnek nem a passzív vesztegetőre tekintettel (mintegy helyette) adják, hanem csak befolyása érvényesítésért.¹¹³ Az ilyen cselekmény azonban hatályos jogunkban hivatali befolyás vásárlásának minősül.¹¹⁴

II.3.g. A stádiumok

A jogalkotó az aktív vesztegetés befejezettségét is jelentős mértékben előre hozta. A bűncselekmény már az előnyre vonatkozó ígérettel befejezett. Az ígért vagy adott, de visszautasított előny (a köznyelvben elterjedt „vesztegetési kísérlet”) tehát valójában befejezett bűncselekményt képez.

A kísérlet aktív hivatali vesztegetés esetén sem gyakorlati. Ennek körébe tartozik pl. az előnyt vagy annak ígérését tartalmazó levél elküldése, ha az nem érkezik meg a címzetthez.¹¹⁵

Az előkészület (pl. a gazdálkodó szervezet igazgatótanácsának tagjai az előny adásában megállapodnak) nem büntetendő.

II.3.h. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

Az aktív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása – a passzív vesztegetésnél megismert keretek között¹¹⁶ – büntetendő.¹¹⁷

II.3.i. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat

Az aktív vesztegetés tényállásához előzetes bűnkapcsolati alakzat is kapcsolódik. Ennek tettese

- a Btk. szerint a gazdálkodó szervezet vezetője, illetőleg ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított tagja vagy dolgozója, illetve
- az új Btk. szerint gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, az ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított személy lehet.¹¹⁸

¹¹³ Bócz Endre: „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények újra kodifikálása” *Büntetőjogi Kodifikáció*, 4. évf. (2004) 4. sz. 41. o.

¹¹⁴ Vö. III.3. cím.

¹¹⁵ Bócz (1996) 536. o.

¹¹⁶ Vö. II.1.i. cím.

¹¹⁷ Btk. 255/B. §, új Btk. 297. §.

¹¹⁸ Btk. 253. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

A büntetendőség feltétele az is, hogy a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettség teljesítése megakadályozhatta volna, hogy

- a Btk. szerint a gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója, illetve
- az új Btk. alapján a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy

a gazdálkodó szervezet érdekében aktív hivatali vesztegetést kövessen el.¹¹⁹

A bűnkapcsolat nemcsak szándékos,¹²⁰ hanem gondatlan elkövetés esetén is büntetendő.¹²¹

II.3.j. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

Az elkövető büntetése korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető –, ha az aktív hivatali vesztegetést, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.¹²²

II.3.k. A minősített eset(ek), illetve minősítő körülmények

Súlyosabban minősül az aktív hivatali vesztegetés, ha az előnyt azért adják vagy ígérik, hogy a hivatalos személy a hivatali kötelességét megszegje, a hatáskörét túllépje vagy a hivatali helyzetével egyébként visszaéljen.¹²³

Az aktív hivatali vesztegetés minősített esete attól függetlenül megvalósul, hogy a hivatalos személy ténylegesen megszegte (meg akarja szegni) a kötelességét.

Az aktív hivatali vesztegetés minősített esete vonatkozásában nem érvényesül azon értelmező rendelkezés, amely alapján a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is kötelességszegés.¹²⁴ Ha a passzív hivatali vesztegető kötelességének teljesítését előny adásához köti, az aktív vesztegető célzata a kötelesség teljesítése. Az aktív hivatali vesztegető az előnyt ilyenkor nem a kötelesség megszegéséért (azaz nem a teljesítés előny adásához kötéséért) adja (ígéri). Mindez nem zárja ki azt, hogy a passzív vesztegető részéről a kötelesség előny adásához kötött teljesítése Btk. 258/A. § 2. pontja alapján kötelességszegésnek minősüljön.

¹¹⁹ Btk. 253. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

¹²⁰ Btk. 253. § (3) bek., új Btk. 293. § (4) bek.

¹²¹ Btk. 253. § (4) bek., új Btk. 293. § (5) bek.

¹²² Btk. 255/A. (2) bek., illetve új Btk. 293. § (6) bek.

¹²³ Btk. 253. § (2) bek., új Btk. 293. § (2) bek. A fogalmakra lásd a tananyag II.1.1. címét.

¹²⁴ Btk. 258/A. § 2. pont.

A kötelelességszegésre irányuló célzat fennállását a bírói gyakorlat mindig megállapítja, ha *rendszeres* korrupciós kapcsolatról van szó,¹²⁵ illetve amikor az aktív vesztegetőnek ténylegesen folyamatban van (belátható időn belül megint lesz) ügye a hivatalos személyénél.¹²⁶

Az új Btk. alapján a bünszövetségben vagy üzletszerű elkövetés aktív hivatali vesztegetés esetén nem képez minősítő körülményt, ez azonban az „egyszerű” vesztegetés tényállásával¹²⁷ összevetve igen meglepő.

A büntetés korlátlan enyhítését – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzését – lehetővé tévő rendelkezés az aktív hivatali vesztegetés minősített esetére is alkalmazható.¹²⁸

II.4. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT AKTÍV HIVATALI VESZTEGETÉS [BTK. 258/B. §, ÚJ BTK. 293. § (3) BEK.]

II.4.a. A tényállás önállósága

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetést a Btk. önálló és elkülönült tényállásban tartalmazza,¹²⁹ míg az új Btk. utaló tényállásban.¹³⁰

II.4.b. Az előny címzettje

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés tényállásában az adott vagy ígért előny címzettje külföldi hivatalos személy vagy rá tekintettel más lehet.¹³¹

II.4.c. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetéshez a Btk. alapján nem kapcsolódik olyan utólagos magatartásra tekintettel kialakított a büntetés korlátlan enyhítését vagy mellőzését lehetővé tevő rendelkezés, mint „hazai” aktív

¹²⁵ VIDA (1999) 392. o.

¹²⁶ Bócz (2000) 116. o.

¹²⁷ Vö. II.7.d. cím.

¹²⁸ Btk. 255/A. § (2) bek., új Btk. 293. § (6) bek.

¹²⁹ Btk. 258/B. §.

¹³⁰ Új Btk. 293. § (3) bek.

¹³¹ E fogalmakra ld. a tananyag II.2.a., illetve II.3.f címét.

hivatali vesztegetéshez.¹³² Ez a nem éppen ésszerű konstrukció – sajnálatos módon – az új Btk. szabályozása alapján is megmaradt.¹³³

II.4.d.

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása is büntetendő.¹³⁴

II.4.e. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetéshez is kapcsolódik a bűncselekmény hazai változata kapcsán már megismert¹³⁵ speciális előzetes bűnkapcsolati alakzat.¹³⁶ A speciális előzetes bűnkapcsolati alakzat tettese kizárólag (hazai) gazdálkodó szervezet vezetője stb. lehet.¹³⁷ Nem büntethető tehát a külföldi gazdálkodó szervezet vezetője stb., ha felügyeleti kötelezettségének teljesítésével nem akadályozta meg, hogy a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója stb. aktív hivatali vesztegetést valósítson meg.

II.5. A PASSZÍV NEM-HIVATALI VESZTEGETÉS (BTK. 251-252. §, ÚJ BTK. 291. §)

II.5.a. Az elnevezés

A passzív nem-hivatali vesztegetést Btk. külön §-ban, de önálló cím nélkül szabályozza, míg az új Btk. önálló címben „vesztegetés elfogadása” alcím alatt nevesíti.¹³⁸

II.5.b. Jogi tárgy

A nem-hivatali (elsősorban gazdálkodó szervezetekkel kapcsolatos) vesztegetés szabályozása alapvetően két jogi tárgyat részesíthet védelemben. Az egyik felfogás (az ún. „kötelességzegési koncepció”) alapján a tényállás annak a szervezetnek (vállalkozásnak, gazdasági társaságnak) a védelmére irányul, amelynél a megvesztegetett személy dolgozik. A másik teória (az ún. „verseny-koncepció”) szerint a korrupciós tényállás a vesztegető versenytársait, illetve a tisztességes gazdasági

¹³² Vö. II.3.j. cím.

¹³³ Az új Btk. 293. § (6) bekezdése csak a § (1)-(2) bekezdésében szereplő tényállásokra utal.

¹³⁴ Btk. 258/F. §, új Btk. 297. § (1) bek.

¹³⁵ Vö. II.3.h. cím.

¹³⁶ Btk. 258/B. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

¹³⁷ Btk. 258/B. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

¹³⁸ Új. Btk. 291. §.

versenyt védi. Nincs természetesen akadálya olyan tényállásnak sem, amely mindkét érdeket – valamilyen körben – védelemben részesíti.

A hatályos Btk. szabályozása ebben a vonatkozásban differenciált. Ha az alaptényállás a kötelességszegés elemét tartalmazza,¹³⁹ akkor a szabályozás a gazdálkodó szerv védelmére koncentrálódik. Ha pedig az adott elkövetési magatartás (a jogtalan előny kérése, önálló intézkedésre jogosult dolgozó általi elfogadása) kötelességszegéssel való kapcsolat hiányában is büntetendő, a tényállás jogi tárgyaként a gazdasági verseny is megjelenik.¹⁴⁰ Az új Btk.-ban a passzív nem-hivatali vesztegetés tényállása tehát egyaránt szolgálja a gazdálkodó szerv, illetve a gazdasági verseny védelmét, hiszen az alapesti tényállás az előny kötelességszegéshez kapcsolódását nem feltételezi.¹⁴¹

II.5.c. A jogtalan előny

A passzív nem-hivatali vesztegetés tényállása is az előny azon fogalmára épül, amelyet a passzív hivatali vesztegetés tényállása kapcsán már megismertük.¹⁴²

A nem-hivatali vesztegetés tekintetében a hatályos és az új Btk. is egyértelműen kiemeli, hogy kérés (elfogadás) stb. csak akkor tényállásszerű, ha az előny jogtalan.¹⁴³ A passzív nem-hivatali vesztegetésnél az előny jogtalansága a hivatali vesztegetéshez képest a gazdasági szférában szélesebb körben lehet kizárt. Nem tekinthető jogtalanak egy üzleti ebéd meghívás, kisebb reklám ajándék (toll, mappa stb.), illetve az együttműködés folytatásához szükséges tanulmányút. Jogtalan előny azonban, ha a beszállító a megrendelő cég gazdasági vezetőjének részére egy fényűző mulatóban eltöltött teljes esetét finanszíroz, a tárgyi ajándékot egy luxusautó képezi, vagy a „tanulmányút” ürügyén a család üdültetése zajlik.

Az előny jogtalansága tekintetében központi jelentőségű az új Mt. azon rendelkezése, amely szerint „a munkavállaló a munkáltató előzetes hozzájárulása nélkül harmadik személytől díjazást a munkaviszonyban végzett tevékenységére tekintettel nem fogadhat el, vagy nem köthet ki”.¹⁴⁴ Ilyen „díjazásnak minősül minden olyan vagyoni értékű szolgáltatás, amelyet harmadik személy a munkáltatót megillető szolgáltatáson felül a munkavállalónak nyújt”.¹⁴⁵ Az Mt. javaslatának indokolása

¹³⁹ Vö. II.5.f. cím.

¹⁴⁰ Vö. BH 2000. 238.

¹⁴¹ Vö. II.5.f. cím.

¹⁴² Vö. II.1.d. cím.

¹⁴³ Btk. 251. § (1) bek., 252. § (1) bek., új Btk. 291. § (1) bek.

¹⁴⁴ 2012. évi I. törvény (Mt.) 52. § (2) bek.

¹⁴⁵ Mt. 52. § (4) bek.

szerint „az üzleti szokások alapján a munkavállaló munkaviszonya teljesítése során harmadik személytől különféle anyagi juttatás elfogadására kaphat ajánlatot. Ennek, továbbá a köznyelvben „borravalónak” vagy „hálapénznek” nevezett juttatás elfogadásának tilalmát mondja ki a (2) bekezdés azzal, hogy a tilalom alól a munkáltató felmentést adhat. A felmentés történhet olyan módon is, miszerint az általában kisebb összegű, szokásosnak tekinthető ajándék elfogadását engedi csak meg a munkáltató.”¹⁴⁶

II.5.d. A passzív vesztegető

A Btk. alapján a passzív nem-hivatali vesztegetés tényállásában az előnyt költségvetési szerv, gazdálkodó szervezet vagy az egyesület dolgozója vagy tagja kéri (fogadja el).¹⁴⁷ Az új. Btk. alapján a passzív vesztegető a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy.¹⁴⁸

I. A Btk. tényállásában nevesített szervezetek

- a költségvetési szerv,
- a gazdálkodó szervezet, illetve
- az egyesület

A) A „költségvetési szerv jogszabályban vagy az alapító okiratban meghatározott közfeladat ellátására létrejött jogi személy”.¹⁴⁹

B) A gazdálkodó szervezet a Btk. alapján az a szervezet, amelyet ilyenként nevesít,¹⁵⁰ a Ptk. megfelelő rendelkezésének felsorolása,¹⁵¹ így pl. a gazdasági társaság, illetve az egyéni vállalkozó. Gazdálkodó szervezet a Btk. alapján az a szervezet is, „amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a Ptk. szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni”.¹⁵² Ez utóbbi körbe tartozik a Ptk. alapján a költségvetési szerv, illetve az egyesület, valamint a köztestület, valamint az alapítvány.¹⁵³ Ezek büntetőjogilag akkor is gazdálkodó szervezetek, ha a korrupciós cselekményt nem olyan döntéssel kapcsolatban követték el, amely gazdálkodó tevékenységükkel kapcsolatos.

¹⁴⁶ Az Mt. javaslatának 52. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

¹⁴⁷ Btk. 251. § (1) bek.

¹⁴⁸ Új Btk. 291. § (1) bek.

¹⁴⁹ 2011. évi CXCV. törvény 7. § (1) bek.

¹⁵⁰ Btk. 137. § 19. pont.

¹⁵¹ Ptk. 685. § c) pont.

¹⁵² Btk. 137. § 19. pont.

¹⁵³ Ptk. 685. § c) pont.

Az egyesület „olyan Magyarországon önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező szervezet, amely az alapszabályában meghatározott célra alakul, nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljának elérésére szervezi tagjai tevékenységét”.¹⁵⁴

Amint az látható a költségvetési szervet és az egyesületet hatályos jogszabály feleslegesen nevesíti, hiszen ezek büntetőjogilag minden esetben gazdálkodó szervezetnek minősülnek. Erre figyelemmel az új Btk. tekintetében – amint arra a javaslatának indokolása is rámutat – jogtechnikai egyszerűsítést (nem pedig érdemi változást) jelent, hogy a kódex a passzív vesztegető jellemzéséhez kizárólag a gazdálkodó szervezet fogalmát használja, figyelemmel persze arra is, hogy az új kódex a gazdálkodó szervezet fogalmát¹⁵⁵ változtatás nélkül átvette az elődjétől.

II. A passzív vesztegető a Btk. alapján a gazdálkodó szervezet (költségvetési szerv, egyesület) dolgozója, illetve tagja. A dolgozó munkavállaló vagy pedig olyan személy aki munkavégzésre irányuló más jogviszonyban áll, ilyen különösen a közalkalmazott vagy a megbízás alapján munkát végző megbízott.

Az új. Btk. alapján a passzív vesztegető a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy. Ez utóbbi kategória tágabb a dolgozó fogalmánál, hiszen a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységet alapoz meg pl. az olyan vállalkozási vagy bizományosi szerződés is, amely nem munkavégzésre, hanem bizonyos eredmény elérésére (így pl. szakvélemény készítésére vagy ingóság eladására) irányul.

A gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végez tevékenységet a korábbi tényállásban nevesített tag is, hiszen – ha más módon nem is, de – részt vesz a legfőbb szerv döntéseiben. Az új Btk. tényállása azonban nem alkalmazható tag által elkövetett passzív vesztegetésre, ha a részvényes szavazati jogát törvény vagy a törvény alapján a részvénytársaság alapszabálya kizárja.¹⁵⁶

Ha valaki nem végez a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet, akkor az előny kérése (elfogadása stb.) esetén legfeljebb (nem-hivatali) befolyással üzérkedésért felel.¹⁵⁷

III. A Btk. szerint a bűncselekmény bizonyos fordulatainak (előny elfogadása működésével kapcsolatban, de nem kötelelességzegésért)¹⁵⁸ önálló tettese csak önálló

¹⁵⁴ Ptk. 61. § (1) bek., 2011. évi CLXXV. törvény 4. § (1) bek.

¹⁵⁵ Új Btk. 459. § (1) bek. 8. pont.

¹⁵⁶ Vö. 2006. évi IV. törvény (Gt.) 182. § (1) bek.

¹⁵⁷ Vö. III.5. cím.

¹⁵⁸ Btk. 252. §-ának (1) bek. II-III. fordulat.

intézkedésre jogosult dolgozó (tag) lehet. Ez olyan személy, aki tevékenységét önállóan végzi, döntéseit – az általános szabályoknak, belső utasításoknak, a szervezeti érdekeknek alávetve – önállóan hozza, függetlenül attól, hogy a szervezeti struktúrában esetleg vannak utasításra jogosult felettesei.¹⁵⁹ Önálló intézkedésre jogosult pl. a bank vezérigazgatója,¹⁶⁰ vagy az Állami Vagyonügynökség ellenőrzési osztályának vezetője.¹⁶¹ Az új Btk.-ban az önálló intézkedésre jogosultság soha nem a büntetőjogi felelősség feltétele, hanem mindig minősítő körülmény.¹⁶²

II.5.e. A működésével vagy tevékenységével kapcsolatos előny

Az elkövetési magatartások tanúsítására a hatályos Btk. szerint a dolgozó vagy tag „működésével kapcsolatban” kerül sor. A működési kör fogalma a munkaszerződés, a megbízás, illetve a tagsági jogviszony alapján határozható meg.

Az új Btk. szerint az előny kérése, elfogadása stb. valakinek a „gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban” történik. E fogalom a fenti kétoldalú kapcsolatok mellett magában foglalja az olyan kötelmet keletkeztető egyoldalú aktusokat is, mint pl. megbízás nélküli ügyvitel.¹⁶³ Ha az előny elfogadója dolgozó (tag), illetve gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy, de az előnyt nem saját működésével vagy tevékenységével kapcsolatban kéri (fogadja el stb.), akkor legfeljebb passzív nem-hivatali befolyással üzérkedésért¹⁶⁴ felel.

II.5.f. Az előny és a kötelességsszegés kapcsolata

A hatályos Btk. alapján a passzív nem-hivatali vesztegetés egyes fordulatait (pl. előny vagy ígéretének elfogadása) a törvényhozó csak akkor rendeli büntetni, ha azokat a tettes kötelességsszegésért valósítja meg.¹⁶⁵ Nem büntetendő tehát pl. azon önálló intézkedésre nem jogosult dolgozó (tag), aki a kötelességének teljesítéséért előzetesen vagy utólag előnyt fogadott el.

Az előny és a kötelességsszegés kapcsolata a tényállás megfelelő változatainál objektív tényállási elem, amely általában az elkövetési magatartásokkal kapcsolatos

¹⁵⁹ VIDA (1999) 396. o.

¹⁶⁰ BH 2000. 238.

¹⁶¹ BH 1995. 138.

¹⁶² Vö. II.5.k. cím.

¹⁶³ Vö. Ptk. 484-487. §.

¹⁶⁴ Vö. III.5. cím.

¹⁶⁵ Btk. 251. § (1) bek. II-III. fordulat.

közlések tárgyát képezi. A tényállás átfogja nemcsak azt az előnyt (arra vonatkozó ígéretet), amelyet a kötelességszegés ellentételezéseként előre („előlegként”), hanem azt is, amit utólag (annak „jutalmaként”) fogadnak el.

Az új Btk. alapján a passzív nem-hivatali vesztegetés egyik elkövetési magatartása sem feltételezi, hogy a cselekményt kötelességszegésért valósítják meg. A cselekmény tehát akkor is tényállásszerű, ha sem a vesztegető, sem a megvesztegetett nem utal arra, hogy az előny kötelességszegés ellenértéke lenne. A tényleges kötelességszegés minősítő körülmény.¹⁶⁶

II.5.g. A szándékosság

A tettes tudatának át kell fogni azt, hogy a jogtalan előny a működésével, illetve tevékenységével kapcsolatos. Ha a Btk. tényállása az előny kötelességszegéssel való kapcsolatát is megköveteli,¹⁶⁷ akkor a szándékos elkövetéshez a tettesnek erről is tudnia kell.

Ha az elkövetési magatartás az, hogy a passzív vesztegető egyetért a (rá tekintettel adott vagy ígért) jogtalan előny elfogadójával, a tettes tudatának ki kell terjednie a harmadik személy magatartására és annak a passzív vesztegető működésével, illetve tevékenységével való kapcsolatára. A bűncselekmény azonban akkor is megvalósul, ha az előnyt elfogadó harmadik személy szándéka nem fogja át az ő cselekményével egyetértő passzív vesztegető cselekményét.

II.5.h. Nem célzatos bűncselekmény

A passzív nem-hivatali vesztegetés tényállása – korábbi álláspontommal¹⁶⁸ szemben – a Btk. alapján sem feltételezte a kötelességszegés célzatát. A passzív nem-hivatali vesztegetés tehát a Btk. szerint is megvalósul, ha a közhivatalnok az előnyt kötelességszegésért kéri, de olyan belső fenntartással élt, hogy a kötelességét nem szegi (szegte) meg.

II.5.i. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A passzív nem-hivatali vesztegetéshez – bűnkapcsolati tényállásként – a bűncselekmény feljelentésének elmulasztását büntetni rendelő rendelkezés kapcsolódik.¹⁶⁹ Ennek tettese csak „hazai” hivatalos személy lehet.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Vö. II.5.k. cím.

¹⁶⁷ Vö. II.5.f. cím.

¹⁶⁸ HOLLÁN (2011) 237. o.

¹⁶⁹ Btk. 255/B. §, illetve új Btk. 297. § (1) bek.

¹⁷⁰ Ennek fogalmára lásd a tananyag II.1.c. címét.

II.5.j. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – a passzív nem-hivatali vesztegetés alapesetének elkövetőjével szemben, ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.¹⁷¹

II.5.k. Minősített esetek

A passzív nem-hivatali vesztegetésnek három különböző súlyú minősített esete van.

I. Az első minősített eset (büntetési tétele egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés) minősítő körülményei a következők:

- jogtalan előnyért történő kötelességszegés.¹⁷²
- önálló intézkedésre jogosultság.¹⁷³

A passzív nem-hivatali vesztegetésnél a fontosabb ügyben elkövetés önmagában (kötelességszegés nélkül) nem képez minősítő körülményt. Ez a hatályos Btk. esetén eltér a passzív hivatali vesztegetés szabályozásától, míg az új Btk.-t tekintve összhangban van azzal.¹⁷⁴

A Btk. alapján az önálló intézkedésre jogosultság nyilvánvalóan csak azon elkövetési magatartásoknál (a jogtalan előnyt kérésénél és a jogtalan előny kérőjével való egyetértésnél minősítő körülmény), amelyeknél nem képez alaptényállási elemet. Az új Btk. szerint viszont az önálló intézkedésre jogosultság – mivel nem képez alaptényállási elemet¹⁷⁵ – minden esetben a minősítő körülmény.¹⁷⁶

II. Még súlyosabban minősül a passzív nem-hivatali vesztegetés (a büntetési tétel két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés) a következő esetekben:

- (a Btk. alapján), ha a kötelességszegés fontosabb ügyben történt,¹⁷⁷ illetve
- bűnszövetségben, illetve üzletszerűen való elkövetés esetén,¹⁷⁸ valamint, ha
- az önálló intézkedésre jogosult a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi.¹⁷⁹

¹⁷¹ Btk. 255/A. § (1) bek., új Btk. 291. § (5) bek.

¹⁷² Btk. 251. § (2) bek. 1. tétel, új Btk. 291. § (2) bek. a) pont.

¹⁷³ Btk. 252. § (1) bek. I. fordulat, új Btk. 291. § (3) bek. a) pont.

¹⁷⁴ Vö. II.1.1. cím.

¹⁷⁵ Vö. II.5.c. cím.

¹⁷⁶ Új Btk. 291. § (3) bek.

¹⁷⁷ Btk. 251. § (2) bek. 2. tétel.

¹⁷⁸ Btk. 251. § (2) bek. 2. tétel, új Btk. 291. § (2) bek. b) pont.

¹⁷⁹ Btk. 252. § (2) bek., új Btk. 291. § (3) bek. b) pont.

Az új Btk. nem tartalmazza a fontosabb ügyben történt kötelességszegés minősítő körülményét, összhangban azzal, hogy a passzív hivatali vesztegetés tényállásában is mellőzi a fontosabb üggyel kapcsolatos minősítő körülmények szerepeltetését.¹⁸⁰

III. A passzív nem-hivatali vesztegetés legsúlyosabban minősülő esete (a büntetési tétel öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés), amikor

- a Btk. alapján az önálló intézkedésre jogosult személy a kötelességét fontosabb ügyben szegi meg,¹⁸¹ illetve
- a cselekményt az önálló intézkedésre jogosult személy bünszövetségben, illetve üzletszerűen követi el.¹⁸²

Az új Btk. legsúlyosabban minősülő eset vonatkozásában sem tartalmazza azt minősítő körülményt, hogy valaki a kötelességét fontosabb ügyben szegi meg.

I-III. A Btk. alapján a korlátlan enyhítés lehetősége nem terjed ki a passzív nem-hivatali vesztegetés minősített eseteire, kivéve ez alól azt az esetet,¹⁸³ ami a bűncselekményt csak a tettes önálló intézkedésre jogosultságára tekintettel minősíti súlyosabban.¹⁸⁴

Az új Btk. alapján a korlátlan enyhítés lehetősége a passzív nem-hivatali vesztegetés egyetlen minősített esetére sem terjed ki, arra sem, amelyet önálló intézkedésre jogosult követ el.¹⁸⁵ Ez az újítás az új Btk. rendszerén belül is teljesen logikátlan, hiszen vezető beosztású hivatalos személy ugyanilyen utólagos magatartása alapján a súlyosabb büntetési tételű bűncselekménynél is jogosult a korlátlan enyhítésre.¹⁸⁶

II.6. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT PASSZÍV NEM-HIVATALI VESZTEGETÉS [258/C. § (3)-(4), ILLETVE 291. § (4) BEK.]

II.6.a. A tényállás önállósága

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív nem-hivatali vesztegetést a hatályos Btk. önálló tényállásban,¹⁸⁷ míg az új Btk. utaló rendelkezéssel rendeli büntetni.¹⁸⁸

¹⁸⁰ Vö. II.1.1. cím.

¹⁸¹ Btk. 252. § (3) bek. a) pont.

¹⁸² Btk. 252. § (3) bek. b) pont, új Btk. 291. § (3) bek. c) pont.

¹⁸³ Btk. 252. § (1) bek.

¹⁸⁴ Btk. 255/A. § (1) bek.

¹⁸⁵ Új Btk. 291. § (5) bek.

¹⁸⁶ Új Btk. 294. § (5) bek., illetve II.1.1. cím.

¹⁸⁷ Btk. 258/C. § (3) bek.

II.6.b. A passzív vesztegető

A passzív vesztegető külföldi gazdálkodó szervezethez kapcsolódik, annak dolgozója, tagja,¹⁸⁹ illetve annak részére vagy érdekében tevékenységet végző személy.¹⁹⁰ A külföldi gazdálkodó szervezet „a személyes joga szerint jogi személyiséggel rendelkezik, és az adott szervezeti formában gazdasági tevékenység végzésére jogosult”.¹⁹¹

II.6.c. Az előny működéssel, köteleességszegéssel, illetve tevékenységével való kapcsolata

A Btk. alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív nem-hivatali vesztegetés (akkor büntetendő, ha a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója (tagja) működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, vagy a köteleességének megszegéséért az ilyen előnyt vagy annak ígéretét elfogadja, vagy a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért).¹⁹²

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív nem-hivatali vesztegetés tényállása nem biztosítja tehát annak a büntetendőségét, aki külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult tagjaként (dolgozójaként) a jogtalan előnyt (vagy annak ígéretét) működésével kapcsolatban fogadja el, illetve egyetért azzal, aki a jogtalan előnyt az ő működésével kapcsolatban fogadja el. A nemzetközi vonatkozású tényállás körében a büntetőjogi felelősség terjedelme tehát továbbra is szűkebb, mint a megfelelő a hazai közélet tisztaságát oltalmazó tényállásánál.¹⁹³

Az új Btk. alapján cselekmény az utaló diszpozíció következtében (a hazai vonatkozású tényállás kibővülését¹⁹⁴ követve) a büntetőjogi felelősség köre – a hatályos joghoz képest – jelentősen kitágul. A köteleességszegésre irányulásától függetlenül büntetendő lesz ugyanis az is, aki a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében (önálló intézkedésre nem jogosult személyként) végzett tevékenységével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek

¹⁸⁸ Új Btk. 291. § (4) bekezdés.

¹⁸⁹ Btk. 258/C. § (3) bek.

¹⁹⁰ Új Btk. 291. § (4) bekezdés.

¹⁹¹ Btk. 258/G. §, új Btk. 292. §.

¹⁹² Btk. 258/C. § (3) bek. A működéssel való kapcsolat, illetve a köteleességszegésért elfogadott előny magyarázatára lásd a tananyag II.5.e., illetve II.5.f. címét.

¹⁹³ Vö. Btk. 252. § (1) bek. II.-III., illetve V. fordulat.

¹⁹⁴ Vö. II.5.f. cím.

ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny elfogadójával egyetért.¹⁹⁵

II.6.d. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A nemzetközi vonatkozású passzív nem-hivatali vesztegetéshez – bűnkapcsolati tényállásként – az ilyen bűncselekmény feljelentésének elmulasztását büntetni rendelő tényállás kapcsolódik.¹⁹⁶ A bűnkapcsolati tényállás tettese csak a „hazai” (a Btk. 137. § 1. pontjában meghatározott) hivatalos személy lehet. Külföldi (azaz a Btk. 137. § 3. pontja szerinti) hivatalos személy a feljelentés elmulasztásáért nem büntetendő. Még akkor sem, ha sok esetben – a tényállás lehetséges tetteseihez képest – az utóbbiaknak lényegesen több lehetősége van tudomást szerezni nemzetközi kapcsolatban elkövetett nem-hivatali vesztegetés elkövetéséről.

II.6.e. A minősített esetek

A nemzetközi vonatkozású passzív nem-hivatali vesztegetés is súlyosabban minősül, ha az elkövető a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi. E tényállás vonatkozásában nyelvtani és rendszertani interpretáció alapján nem érvényesül azon értelmező rendelkezés,¹⁹⁷ amely szerint kötelességzegésnek minősül a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is. Ha tehát a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója a megrendelt árut csak az általa kért szexuális előny fejében szállítja le időben, akkor a Btk. 258/C. § (1) bekezdése szerint felel. Ilyenkor ugyanis a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kért, de kötelességét nem szegte meg, hanem teljesítette.

Még magasabb (két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés) a büntetési tétel, ha a cselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el.¹⁹⁸ A minősítő körülmények között viszont – a megfelelő hazai tényállással¹⁹⁹ szemben – nem szerepel a fontosabb ügyben elkövetés, így az csak súlyosító körülményt képez. A nemzetközi vonatkozású passzív nem-hivatali vesztegetés tényállása nem rendeli súlyosabban büntetni, ha az egyébként is büntetendő elkövetési magatartásokat (kötelesség teljesítésért előny kérése, kötelességmegszegéséért előny elfogadása) külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozója (tagja) valósítja meg.

¹⁹⁵ Új Btk. 292. § (4) bek.

¹⁹⁶ Btk. 258/F. §.

¹⁹⁷ Btk. 258/A. § 2. pont.

¹⁹⁸ Btk. 258/C. § (4) bek. 2. tétel.

¹⁹⁹ Vö. Btk. 251. § (2) bekezdés 2. tétel I. fordulat.

Az új Btk.-ban az utaló rendelkezéses következtében a hazai viszonylatban és a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív nem-hivatali vesztegetés minősítési rendszere²⁰⁰ teljesen azonos.

II.7. AZ AKTÍV NEM-HIVATALI VESZTEGETÉS (BTK. 254. §, ÚJ BTK. 290. §)

II.7.a. Az elnevezés

A passzív nem-hivatali vesztegetést Btk. külön §-ban, de önálló cím nélkül szabályozza,²⁰¹ míg az új Btk. önálló címben „vesztegetés” alcím alatt nevesíti.²⁰²

II.7.b. A jogi tárgy

Mivel az aktív nem-hivatali vesztegetés tényállása a kötelességszegés célzatát tartalmazza,²⁰³ a tényállás a gazdálkodó szerv védelmére szorítkozik.²⁰⁴

II.7.c. A célzat

Az aktív nem-hivatali vesztegetés célzatos bűncselekmény, amely csak akkor valósul meg, ha a jogtalan előnyt azért adják (ígérik), hogy a passzív nem-hivatali vesztegető megszegje a kötelességét. A tényállás megvalósulásához nem szükséges, hogy a passzív vesztegető a kötelességét ténylegesen megszegje, vagy arra egyáltalán hajlandó legyen.

Ha az előny ígérésének (adásának) célja nem az, hogy a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személyt a jövőben kötelességszegésre indítsa, akkor nem valósul meg aktív nem-hivatali vesztegetés. Még akkor sem, ha a a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy a kötelességét (bár ez nem volt az előnyt adó személy célja) a későbbiekben ténylegesen megszegte.

Az utólagosan adott, de előre meg nem ígért jogtalan előny még akkor sem minősül bűncselekménynek, ha az a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy által korábban megvalósított kötelességszegés jutalma. Ha ugyanis a jogalkotó ezt büntetni kívánta volna rendelni, akkor a törvényben a „kötelességének megszegésért előnyt ad vagy ígér” szöveg szerepelne. Ha azonban a jogtalan előnyt a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy kötelességszegését

²⁰⁰ Vö. II.5.k. cím.

²⁰¹ Btk. 254. §.

²⁰² Új. Btk. 290. §.

²⁰³ Vö. II.7.c. cím.

²⁰⁴ Ennek kifejtését lásd a tananyag II.5.b. címében.

megelőzően (annak elérése végett) megígérték, akkor ez már önmagában aktív nem-hivatali vesztegetésnek minősül.

II.7.d. Minősített esetek

A bűncselekmény egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha a passzív vesztegető önálló intézkedésre jogosult.²⁰⁵

Ha a cselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el, ez a hatályos Btk. szerint csak súlyosító körülményt képez. Ugyanezt az új Btk. már minősítő körülményként értékeli, amire tekintettel az alapesetet évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel,²⁰⁶ míg az önálló intézkedésre jogosult vonatkozásában elkövetett cselekményt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.²⁰⁷

A Btk. alapján a büntetés korlátlan enyhítését – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzését lehetővé tévő rendelkezés az aktív nem-hivatali vesztegetés minősített esetére is alkalmazható.²⁰⁸ Ezzel szemben az új Btk. ezt csak az aktív nem-hivatali vesztegetés alapesetében teszi lehetővé.²⁰⁹ Ez az újítás az új Btk. rendszerén belül is teljesen logikátlan, hiszen a hivatalos személyt kötelességének megszegése végett megvesztegetni kívánó személy súlyosabban büntetési tételű bűncselekménynél²¹⁰ is jogosult a korlátlan enyhítésre.²¹¹

II.8. A NEMZETKÖZI AKTÍV NEM-HIVATALI VESZTEGETÉS [BTK. 258/C. § (1)-(2) BEK., ÚJ BTK. 290. § (4) BEK.]

II.8.a. A tényállás önállósága

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív nem-hivatali vesztegetés büntetni rendelését a Btk. önálló tényállásban,²¹² míg az új Btk. utaló rendelkezéssel oldja meg.²¹³

²⁰⁵ Btk. 254. § (2) bek., új Btk. 290. § (2) bek.

²⁰⁶ Új Btk. 290. (3) bek. a) pont.

²⁰⁷ Új Btk. 290. (3) bek. b) pont.

²⁰⁸ Új Btk. 255/A. § (2) bek.

²⁰⁹ Új Btk. 290. § (4) bek.

²¹⁰ Vö. Btk. 293. § (2) bek.

²¹¹ Vö. II.3.j. cím.

²¹² Btk. 258/C. § (1) bek.

²¹³ Új Btk. 290. § (4) bekezdés.

II.8.b. Az előny jogtalansága

Mivel az előnyt a kötelesség megszegésért adják, a tényállás vonatkozásában mindenfajta előny elfogadása jogtalan.

II.8.c. A büntetési tétel

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív nem-hivatali vesztegetés két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.²¹⁴ Ez a büntetési tétel egy fokozattal enyhébb, mint a hazai közélet tisztaságát védő tényállásé (ami három évig terjedő szabadságvesztés).²¹⁵

Az új Btk. utaló rendelkezésének következtében a hazai viszonylatban és a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív nem-hivatali vesztegetés büntetési tétele azonos.²¹⁶

II.9. A PASSZÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI VESZTEGETÉS [BTK. 255. § (2) BEK., ÚJ BTK. 296. § (1) BEK.]

II.9.a. Elnevezés

A Btk. e vesztegetési tényállásnak sem biztosít önálló elnevezést,²¹⁷ az új Btk. pedig a vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban terminológiát használja.²¹⁸

II.9.b. A passzív vesztegető

A passzív vesztegető csak olyan személy lehet, akinek bírósági vagy hatósági eljárásban a törvényes jogai, vagy a kötelezettségei vannak (vagy lehetnek).

II.9.c. Az előny jogtalansága

A Btk. kiemeli, hogy a cselekmény csak akkor tényállásszerű, ha az előny jogtalan,²¹⁹ míg az új Btk. ilyen szűkítést nem tartalmaz.²²⁰ Ha viszont az előnyt a kötelesség megszegésért adják, a tényállás vonatkozásában mindenfajta előny elfogadása jogtalan.

²¹⁴ Btk. 258/C. § (1) bek.

²¹⁵ Btk. 254. § (1) bek.

²¹⁶ Új Btk. 290. § (4) bekezdés.

²¹⁷ Btk. 255. § (2) bek.

²¹⁸ Új Btk. 295. §.

²¹⁹ Btk. 255. § (2) bek.

²²⁰ Új Btk. 296. § (1) bek.

II.9.d. Az elkövetési magatartás

Az elkövetési magatartás a Btk. szerint jogtalan előny elfogadása.²²¹ Az új Btk. ezen felül büntetni rendeli azt is, aki előnyt kér, az előny ígérését elfogadja, valamint az is, aki a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával ért egyet.²²²

II.9.e. Az elkövetés ideje

A tényállás megvalósulása nem feltételezi, hogy az elkövetési magatartás tanúsítása idején (vagy később) bármilyen bírósági vagy hatósági eljárás folyamatban legyen.

II.9.f. A célzat

A passzív igazságszolgáltatási vesztegetés csak akkor büntetendő, ha tettesének célja az, hogy bírósági vagy hatósági eljárásban saját törvényes jogait ne gyakorolja (kötelezettségeit ne teljesítse).

II.9.g. A stádiumok

A passzív igazságszolgáltatási vesztegetés az elkövetési magatartások tanúsításával befejezett, függetlenül az eljárás esetleges megindulásától, vagy a célzat realizálásától. A befejezettséghez nem szükséges, hogy pl. a megvesztegetett személy tanúként – idézés ellenére – ne jelenjen meg.

II.9.h. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A passzív igazságszolgáltatási vesztegetés feljelentésének elmulasztása a passzív vesztegetésnél megismert keretek között²²³ – büntetendő.²²⁴

II.9.i. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető a bűncselekmény elkövetőjével szemben, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.²²⁵

²²¹ Btk. 255. § (2) bek.

²²² Új Btk. 296. § (1) bek.

²²³ Vö. II.1.i. cím.

²²⁴ Btk. 255/B. §, új Btk. 297. §.

²²⁵ Btk. 255/A. § (1) bek., új Btk. 296. § (3) bek.

*II.10. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT PASSZÍV
IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI VESZTEGETÉS [ÚJ BTK. 296. § (2)
BEK.]*

A Btk. alapján a passzív igazságszolgáltatási vesztegetés nem büntethető, ha azt nem magyar bírósági vagy hatósági eljárásban követik el. A Btk. ugyanis csak meghatározott igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények tényállásának hatókörét terjesztette ki bizonyos nemzetközi vonatkozásokra.²²⁶ Ehhez képest az új Btk. kifejezetten kimondja, hogy a passzív igazságszolgáltatási vesztegetés is büntetendő, ha azt törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel vagy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező határozatával létrehozott nemzetközi büntető bíróság, illetve az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban lévő eljárás során vagy azzal kapcsolatban követi el.²²⁷ A büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) e bűncselekmény elkövetőjével szemben is lehetőséget ad.²²⁸

*II.11. AZ AKTÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI VESZTEGETÉS [BTK.
255. § (1) BEK., ÚJ BTK. 295. § (1) BEK.]*

II.11.a. Az előny címzettje

Az előny címzettje vagy az a személy, akinek a bírósági vagy más hatósági eljárásban a törvényes jogai vagy a kötelezettségei vannak (lehetnek), vagy egy (vele az aktív vesztegető szerint kapcsolatban álló) harmadik személy.

II.11.b. Az elkövetési magatartások

A Btk. alapján csak az előny adása büntetendő,²²⁹ az új Btk. esetén annak ígérete is.²³⁰

II.11.c. A célzat

Az elkövető célja, hogy más bírósági vagy más hatósági eljárásban a törvényes jogait ne gyakorolja, vagy a kötelezettségeit ne teljesítse.²³¹

²²⁶ Btk. 249/B. §.

²²⁷ Új Btk. 296. § (2) bek.

²²⁸ Új Btk. 296. § (3) bek.

²²⁹ Btk. 255. § (1) bek

²³⁰ Új Btk. 295. § (1) bek.

²³¹ Btk. 255. § (1) bek., új Btk. 295. § (1) bek.

II.11.d. A feljelentés elmulasztásának büntetni rendelése

A passzív igazságszolgáltatási vesztegetés feljelentésének elmulasztása a passzív vesztegetésnél megismert keretek között²³² – büntetendő.²³³

II.11.e. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – aktív igazságszolgáltatási vesztegetés elkövetőjével szemben is, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.²³⁴

II.12. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT AKTÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI VESZTEGETÉS [ÚJ BTK. 295. § (2) BEK.]

A Btk. alapján az aktív igazságszolgáltatási vesztegetés nem büntethető, ha azt nem magyar bírósági vagy hatósági eljárásban követik el. Az új Btk. az aktív igazságszolgáltatási vesztegetés tekintetében is kimondja, hogy büntetendő, aki a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel vagy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező határozatával létrehozott nemzetközi büntető bíróság, illetve az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban lévő eljárás során vagy azzal kapcsolatban követi el.²³⁵

Az új Btk. a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) e bűncselekmény elkövetőjével szemben is lehetőséget ad.²³⁶

III. A BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS

III.1. A PASSZÍV HIVATALI BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS [BTK. 256. §, ÚJ BTK. 299. § (1)-(2) BEK.]

III.1.a. A jogi tárgy

A passzív hivatali befolyással üzérkedés jogi tárgya a hivatalos személyek pártatlan (befolyástól mentes) működésébe vetett bizalom. A tényállás megvalósulása tehát nem feltételezi a hivatalos személy köteleességszegését, de még annak tényleges veszélyét sem.

²³² Vö. II.1.i. cím.

²³³ Btk. 255/B. §, új Btk. 297. §.

²³⁴ Új Btk. 295. § (3) bek.

²³⁵ Új Btk. 295. § (2) bek.

²³⁶ Új Btk. 296. § (3) bek.

III.1.b. Az elkövetési magatartások

A Btk. alapján a passzív hivatali befolyással üzérkedés elkövetési magatartása előny kérése vagy elfogadása. Nem tényállásszerű tehát a vesztegetési tényállásokban szereplő előny ígérének elfogadása,²³⁷ illetve az előnyt kérő (elfogadó) harmadik személlyel való egyetértés.

Ezzel szemben az új Btk.-ban – ahogy azt javaslatának miniszteri indokolása megállapítja – „a befolyással üzérkedés elkövetési magatartásának szövegezése igazodik a vesztegetés elfogadásának szövegezéséhez. Az előny kérése és elfogadása mellett büntetendő lesz az ígért elfogadása is, valamint az elkövetési magatartások köre kiegészül a »rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért az előny kérőjével vagy elfogadjával egyetért« fordulattal.”²³⁸

III.1.c. Az elkövetés módja

Az elkövetés módja arra hivatkozás, hogy a tettes hivatalos személyt befolyásol.²³⁹ A hivatkozott befolyásolási képesség alapját képezheti a döntéshozó és az elkövető közötti személyes kapcsolat (barátság, rokonság, lekötöttség, szerelem stb.), de képezheti a döntéshozó valamilyen – morális, anyagi, személyes fenyegetettségén alapuló – kiszolgáltatottsága és ebből fakadó féelme is.

A hivatkozott befolyásolásnak olyannak kell lennie, amely következtében a döntéshozó nemcsak az ügy releváns körülményeit veszi majd figyelembe, hanem olyan motívumokat is hagy – a befolyással üzérkedőre tekintettel, s nyilván ennek „ügyfele” javára – érvényesülni, amelyekre egyébként nem kellene (egyenesen tilos lenne) tekintettel lennie.²⁴⁰

Nem feltétele a passzív hivatali befolyással üzérkedő büntetőjogi felelősségének, hogy létező befolyását sikerrel érvényesítse (vagy ezt egyáltalán megkísérelje).²⁴¹ Sőt

²³⁷ VIDA M.–JUHÁSZ Zs.: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: *A magyar büntetőjog különös része* (szerk.: Nagy Ferenc). HVG-ORAC, Budapest, 2009. 432. o.

²³⁸ Az új Btk. 299. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

²³⁹ Btk. 256 (1) bek., új Btk. 299 (1) bek.

²⁴⁰ Bócz (1996) 538. o.

²⁴¹ BELEGI J.: A közélet tisztasága elleni támadások az ítélkezési tapasztalatok fényében. In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc–Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány–Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 385.

a bűncselekmény nemcsak akkor valósul meg, ha a befolyás valódi, hanem akkor is, ha azt az elkövető csak színleli.²⁴²

Az állított befolyásnak nem kell közvetlennek lennie, megvalósul a büntett akkor is, ha az elkövető olyan befolyásának az érvényesítését helyezi kilátásba, amellyel olyan személynél rendelkezik, akinek a hivatalos személyre van befolyása.²⁴³

III.1.d. A szándékosság és a célzat hiánya

A bűncselekmény csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. A bűncselekmény nem célzatos. Nemcsak annak cselekménye büntetendő, aki a hivatkozásnak megfelelően ténylegesen akarja a befolyását érvényesíteni, hanem az is, aki ezt csak állítja.²⁴⁴

III.1.e. A stádiumok

A befejezettség szempontjából közömbös, hogy a befolyás érvényesítése valóban megtörtént-e, vagy sem.²⁴⁵

III.1.f. Az egység és halmazat

A passzív hivatali befolyással üzérkedés látszólagos alaki halmazatban (konszumpcióra tekintettel) háttérbe szorul a passzív hivatali vesztegetéshez²⁴⁶ képest, ha a hivatalos személy az előny kérésével egyidejűleg arra is utal, hogy az ügy elintézéséhez más hivatalos személy beleegyezését is megszerzi.²⁴⁷

A passzív hivatali befolyással üzérkedő aktív hivatali vesztegetésért²⁴⁸ is felelős, ha a befolyás érvényesítése fejében kért előny egy részét a hivatalos személynek juttatta. A halmazat attól függetlenül megállapítható, hogy az aktív vesztegetésre az eredeti megbízó akaratának megfelelően vagy saját elhatározásból került sor.²⁴⁹

III.1.g. A minősített esetek, illetve minősítő körülmények

Súlyosabban minősül a bűncselekmény, ha az elkövető

- azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget,²⁵⁰

²⁴² SINKU P.: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: *Büntetőjog Különös Rész*. Ötödik, átdolgozott kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2005. 319.

²⁴³ BÓCZ (1996) 538. o.

²⁴⁴ BÓCZ (2000) 122. o.

²⁴⁵ BH 1989. 176.

²⁴⁶ Vö. II.1. cím.

²⁴⁷ BH 1984. 253.

²⁴⁸ Vö. II.3. cím.

²⁴⁹ BH 1989. 176.

²⁵⁰ Btk. 256. § (2) bek. a) pont., új Btk. 299. § (2) bek. a) pont.

- hivatalos személynek adja ki magát,²⁵¹
- a bűncselekményt üzletszerűen követi el.²⁵²

I. A megvesztegetés állítása nyílt, közvetlen és félreérthetetlen kijelentést feltételez, a kijelentésnek azonban nem kell tárgyi értelemben igaznak lennie. A megvesztegetési látszat keltése megállapítható burkolt célzásokból (pl. „ez nem csak az enyém”, „másnak is adnom kell” stb.), sőt akár abból is, hogy a befolyás érvényesítéséért kért összeg nagysága azt sugallja: azon a befolyással üzérkedő mással – nyilvánvalóan az ügyet intéző hivatalos személlyel – osztozni fog („kényszerül”).²⁵³

II. A befolyással üzérkedőnek az ügyfél előtt az előny kérése vagy elfogadása során kell hivatalos személynek kiadnia magát. Nem valósul meg e minősítő körülmény, ha a befolyással üzérkedő az ügyintézése során – a hatóság vagy a működése körében eljáró hivatalos személy előtt – adja ki magát hivatalos személynek. A befolyással üzérkedő eljárása ugyanis már nem tartozik a tényálláshoz.²⁵⁴

I-II. A hatályos Btk. alapján nem büntethető súlyosabban, aki – miközben arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol – külföldi hivatalos személy megvesztegetését állítja vagy annak látszatát kelti (illetve külföldi hivatalos személynek adja ki magát).

Az új Btk. alapján annak a cselekménye is két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az előbbi minősített eseti tényállást „külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban követi el”.²⁵⁵ Arra is a súlyosabb minősítés irányadó, aki az előnyt arra hivatkozással kérte, hogy „hazai” hivatalos személyt befolyásol, de azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy külföldi hivatalos személyt veszteget (illetve külföldi hivatalos személynek adja ki magát). A külföldi hivatalos személlyel „kapcsolatos” elkövetésre vonatkozó utaló rendelkezés tehát akkor is súlyosabban minősíti a cselekményt, ha a külföldi hivatalos személynek a megvesztegetendő, illetve az a személy minősül, akinek a tettes kiadja magát.

III. Az üzletszerű elkövetés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény a vesztegetés, illetve a befolyással üzérkedést többi változata,²⁵⁶ valamint – a vélemény megalkotását követően kriminalizált – befolyás vásárlása is.

²⁵¹ Btk. 256. § (2) bek. b) pont., új Btk. 299. § (2) bek. b) pont.

²⁵² Btk. 256. § (2) bek. c) pont. Új Btk. 299. § (2) bek. c) pont.

²⁵³ Bócz (2000) 122–123. o.

²⁵⁴ VIDA (1999) 405–406. o.

²⁵⁵ Új Btk. 299. § (3) bek.

²⁵⁶ BKv 39. II/D pont.

III.2. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT PASSZÍV HIVATALI BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS [BTK. 258/E. § (1) BEK., ÚJ BTK. 299. § (3) BEK.]

A Btk. a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali befolyással üzérkedést külön tényállásban szabályozza,²⁵⁷ míg az új Btk. utaló rendelkezésben.²⁵⁸

III.2.a. A hivatkozott befolyás címzettje

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett (passzív) hivatali befolyással üzérkedésnél az elkövető az előnyt arra hivatkozással kéri (fogadja el stb.), hogy külföldi hivatalos személyt befolyásol.²⁵⁹

III.2.b. A minősített eset, illetve a minősítő körülmények

A Btk. alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett (passzív) hivatali befolyással üzérkedésnek nincsen minősített esete. A Btk. 256. § (2) bekezdésében felsorolt körülmények e bűncselekménynél csak súlyosító körülményt képeznek.

Az új Btk. utaló rendelkezése²⁶⁰ alapján a (passzív) hivatali befolyással üzérkedés²⁶¹ minősítő körülményei e tényállásnál is érvényesülnek. Így tehát annak cselekménye is két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki arra hivatkozással, hogy külföldi hivatalos személyt befolyásol, azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy „hazai” hivatalos személyt veszteget („hazai” hivatalos személynek adja ki magát). Minősített eset tette az is, aki e tényállás megvalósítva azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy külföldi hivatalos személyt veszteget (külföldi hivatalos személynek adja ki magát).

III.3. A HIVATALI BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA [BTK. 256/A. § (1) BEK., ÚJ BTK. 298. § (1) BEK.]

Hivatali befolyás vásárlását az követi el, aki

- olyan személynek, aki arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol, vagy
- olyan személyre tekintettel, aki arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol,

²⁵⁷ Btk. 258/E. § (1) bek.

²⁵⁸ Új. Btk. 299. § (3) bek.

²⁵⁹ Új Btk. 299. § (3) bek. A külföldi hivatalos személy fogalmára lásd a tananyag II.2.a. címét.

²⁶⁰ Új Btk. 299. § (3) bek.

²⁶¹ Vö. III.1.g. pont

másnak előnyt ad vagy ígér.²⁶²

III.4. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT HIVATALI BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA [BTK. 258/E. § (2) BEK., ÚJ BTK. 298. § (3) BEK.]

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett hivatali befolyás vásárlása esetén az személy, akinek a befolyásolásra hivatkozó személynek (rá tekintettel másnak) az előnyt adják stb. külföldi hivatalos személy.²⁶³

III.5. A PASSZÍV NEM-HIVATALI BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS [BTK. 256. § (3) BEK., ÚJ BTK. 300. §]

III.5.a. A hivatkozott befolyás címzettje

A Btk. szerint a passzív nem-hivatali befolyással üzérkedés esetén az a személy, akinek a befolyásolására hivatkozással az előnyt elfogadják vagy kérik, gazdálkodó szervezet vagy egyesület dolgozója (tagja).²⁶⁴ A tényállásban ugyan a költségvetési szerv dolgozója, illetve tagja nem szerepel, de a költségvetési szerv – amint arra utaltunk²⁶⁵ – büntetőjogi értelemben gazdálkodó szervezet.

Az új Btk. alapján passzív nem-hivatali befolyással üzérkedés miatt az büntetendő, aki a befolyással üzérkedés elkövetési magatartásait gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követi el.²⁶⁶ Ez a megfogalmazás összhangban van a nem-hivatali vesztegetés tényállásainak megújult terminológiájával.²⁶⁷

III.5.b. Az egység és a halmazat

A nem-hivatali befolyással üzérkedés mellett az aktív nem-hivatali vesztegetés²⁶⁸ halmazatban megállapítható, ha pl. a terhelt az egyik téglagyár gazdasági igazgatóhelyettesénél fennálló ismeretségét állítva 89 ezer forintot fogadott el

²⁶² Btk. 256/A. § (1) bek., új Btk. 298. § (1) bek.

²⁶³ Btk. 258/E. § (2) bek., új Btk. 298. § (3) bek. A külföldi hivatalos személy fogalmára lásd a tananyag II.2.a. címét.

²⁶⁴ Btk. 256. § (3) bek. a) pont.

²⁶⁵ Vö. 3.3.4. cím.

²⁶⁶ Új Btk. 300. § (1) bek.

²⁶⁷ Vö. II.5.c. cím.

²⁶⁸ Vö. II.3. cím.

megrendelés szerzését, majd abból 50 ezer forintot az említett személynek ténylegesen át is adott.²⁶⁹

III.5.c. A minősített eset, illetve minősítő körülmények

A nem hivatali befolyással üzérkedés minősítő körülménye

- a gazdálkodó szervezet vagy egyesület önálló intézkedésre jogosult dolgozójával (tagjával) kapcsolatos,²⁷⁰ illetve
- az üzletszerű²⁷¹ elkövetés.

Az új Btk. alapján csak az képez minősítő körülményt (a büntetés három évig terjedő szabadságvesztés), ha a bűncselekményt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.²⁷² Az üzletszerű elkövetés minősítő hatásának mellőzését - az új Btk. korrupciós bűncselekményekre vonatkozó szabályozási rendszerében²⁷³ - kizárólag kodifikációs hibával magyarázható.

III.6. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT PASSZÍV NEM-HIVATALI BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (NEM BŰNCSELEKMÉNY)

A magyar büntetőjog nem rendeli büntetni a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív nem-hivatali befolyással üzérkedést.

III.7. A NEM-HIVATALI BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA [BTK. 256/A. § (2) BEK., ÚJ BTK. 298. § (2) BEK.]

III.7.a. A hivatkozott befolyás címzettje

A nem-hivatali befolyás vásárlásának tényállásában az a személy, akinek a befolyásolásáért az előnyt adják stb. gazdálkodó szervezet vagy társadalmi szervezet dolgozója, illetve tagja.²⁷⁴ Az új Btk. szerint vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a bűncselekményt gazdálkodó szervezet, illetve egyesület részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban kö-

²⁶⁹ BH 1989. 176.

²⁷⁰ Btk. 256. § (3) bek. b) pont.

²⁷¹ Btk. 256. § (4) bek.

²⁷² Új Btk. 300. § (2) bek.

²⁷³ Vö. pl. III.1.g. cím.

²⁷⁴ Btk. 256/A. § (2) bek. a) pont.

veti el.²⁷⁵ A gazdálkodó szervezet mellett az egyesület nevesítése²⁷⁶ – a többi nem-hivatali korrupciós bűncselekményre vonatkozó rendelkezés²⁷⁷ ezt szándékosan mellőző megfogalmazására²⁷⁸ tekintettel – feltehetően kodifikációs hibára vezethető vissza.

III.7.b. A minősített eset

A Btk. alapján súlyosabban büntetendő a cselekmény, ha a befolyás címzettje gazdálkodó szervezet vagy társadalmi szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozója, illetve tagja.²⁷⁹ Ezzel szemben az új. Btk. az önálló intézkedésre jogosult személy fogalmát – saját rendszerében egyébként koncepciótlanul²⁸⁰ – a befolyás vásárlásánál nem értékesíti.²⁸¹

III.8. A NEMZETKÖZI KAPCSOLATBAN ELKÖVETETT AKTÍV NEM-HIVATALI BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA (NEM BŰNCSELEKMÉNY)

A magyar büntetőjog nem rendeli büntetni a nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív nem-hivatali befolyás vásárlását.

²⁷⁵ Új Btk. 298. § (2) bek.

²⁷⁶ Új Btk. 298. § (2) bek.

²⁷⁷ Pl. új Btk. 290-291. §, illetve 300. § (1) bek.

²⁷⁸ Vö. II.5.c. cím., illetve III.5.a. cím.

²⁷⁹ Btk. 256/A. § (2) bek. b) pont

²⁸⁰ Vö. 300. § (2) bek. III.5.c. cím.

²⁸¹ Új Btk. 298. § (2) bek.